

Kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämishjelma

Sisällys

Taustaa	1
Työryhmä	1
Suhde perustuslakiin	2
Laki kuntien kulttuuritoiminnasta	2
Kulttuurin merkitys ja hyöty	3
Määritelmiä	4
Kulttuuri	4
Kunnan kulttuuritoiminta	4
Kulttuurimatkailu	4
Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittikan tavoitteet	5
Loviisan kaupungin kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämishjelman visio	5
Toimenpiteet vision saavuttamiseksi	6

Taustaa

Työryhmä

Loviisan kaupungin strategia päivitettiin vuonna 2020. Kaupungin strategiasta johdetaan lakisääteisten ohjelmien lisäksi myös kaupungille vapaaehtoisia ohjelmia, kuten kulttuuripoliittinen ohjelma, matkailun action plan ja saaristo-ohjelma. Kulttuuripoliittinen ohjelma oli laadittu vuosille 2017–2020 ja matkailun action plan vuosille 2014–2020. Saaristo-ohjelma päättyi vuoden 2019 lopussa. Aiemmistä ohjelmista vastasivat sivistys- ja hyvinvointikeskus (kulttuuripoliittinen ohjelma) sekä elinkeino- ja infrastruktuurikeskus (matkailun action plan ja saaristo-ohjelma).

Vuonna 2019 valmistauduttiin kulttuuristrategian ja matkailun action planin päivittämiseen järjestämällä yleisölle avoin keskustelutilaisuus 19.9.2019 perinnekeskus Kuggomin tiloissa uusien ideoiden ja toimintatapojen keksimiseksi. Kaupunginhallitus (10.2.2020 § 29) perusti monialaisen työryhmän valmistelevaan ehdotusta kaupunginhallitukselle kyseisten vapaaehtoisten ohjelmien yhdistämiseksi marraskuun 2020 loppuun mennessä. Työryhmän ydinkokoonpanoon kuuluivat kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen päällikkö, kulttuurituottaja, sivistys- ja hyvinvointikeskuksen johtaja, kirjastonjohtaja, elinkeino- ja infrastruktuurikeskuksen johtaja, matkailusihteeri, elinkeinopäällikkö, elinkeino- ja infrastruktuurilautakunnan sekä hyvinvointilautakunnan nimeämät jäsenet. Kutsuttuna asiantuntijana kuultiin museointendenttiä. Työryhmän sihteerinä ja koollekutsujana vuorottelivat kulttuurituottaja ja matkailusihteeri. Työryhmän puheenjohtajana toimi kaupunginhallituksen puheenjohtaja.

Saaristoasian neuvottelukunta laati vuoden 2020 aikana saaristo- ja vesistöalueiden valtakunnallisen kehittämissuhtelman vuosille 2020–2023 nimeltä Ihmisten saaristo, jonka maa- ja

metsätalousministeriö julkaisi lokakuussa 2020. Loviisan kaupungin työryhmä linjasi, että saaristo- ja vesistöalueiden valtakunnallista kehittämisohjelmaa tukeva kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämishjelma laaditaan lyhyeen ja ytimekkääseen muotoon. Toistaiseksi voimassa olevaa kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämishjelmaa päivitetään tarvittaessa ja sen toteutumista seuraa vähintään vuosineljänneksittäin hyvinvointilautakunta sekä elinkeino- ja infrastruktuurilautakunta.

Suhde perustuslakiin

Suomen perustuslain (1999/731) 16. §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Tämän voidaan katsoa tarkoittavan muun muassa taiteellista toimintaa ja taiteesta nauttimista hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta yksityiskohtaisten perusteluiden 2. §:n (HE 195/2018 vp) mukaan.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta

Kulttuuripalvelujen järjestäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä ja sitä säätelee 1.3.2019 voimaan tullut laki kuntien kulttuuritoiminnasta (Kuntaliitto 2019).

Maaliskuun ensimmäisenä päivänä 2019 voimaan astunut laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) määrittää, että kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Tämän tehtävän toteuttamiseksi kunnan tulee:

1. edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä
2. luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle
3. edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa
4. tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen
5. edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa
6. edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa
7. edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia.

Kunnan tulee ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja voimavarat sekä eri väestöryhmien tarpeet.

Kunta voi järjestää kulttuuritoiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin. Kuntien kulttuuritoiminnan järjestämisessä tulee olla riittävää ja monipuolista asiantuntijaosaamista.

Kunnan tulee kulttuuritoimintaa järjestäessään ottaa huomioon toiminta, joka perustuu yleisistä kirjastoista annettuun lakiin (1492/2016), taiteen perusopetuksesta annettuun lakiin (633/1998), museolakiin (729/1992), teatteri- ja orkesterilakiin (730/1992) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998). (Finlex 2019.)

Kulttuurin merkitys ja hyöty

Kulttuurilla ja siihen liittyen taiteella on moniulotteinen merkitys ihmisten elämässä ja yhteiskunnassa. Kulttuuri ja taide liittyvät kokonaisvaltaisesti yksilöiden elämään ja hyvinvointiin sekä yhteisöjen ja koko yhteiskunnan toimintaan. Kulttuurilla ja taiteella on itseisarvoinen merkitys, ihmisten yksilöllisiä kokemuksia ja elämyksiä rikastuttava ja elämänlaatua parantava merkitys, yhteisöjen identiteettiä, yhteenkuuluvuutta ja elinvoimaisuutta vahvistava merkitys sekä koko yhteiskuntakehitykseen vaikuttava merkitys niin sosiaalisesti kuin taloudellisesti. Kulttuurin ja taiteen hyödyt ovat sekä välittömiä että välillisiä. Suurin hyöty kulttuurista ja taiteesta saadaan, kun niihin liittyviä toimintoja edistetään sekä kulttuuripolitiikan keinoin että yhteistyössä muiden politiikka-alojen kanssa. (HE 195/2018 vp: Yleisperustelut, Johdanto.)

Kulttuuripolitiikan tavoitteiden toteuttamisen kannalta keskeisiä keinoja lainsäädännön lisäksi ovat rahoitus- ja hallintorakenteet. Suomessa valtio ja kunnat jakavat julkisen sektorin toimijoina päävastuun kulttuuripolitiikan kehittämisestä. Päävastuu ammattitaiteen tukemisesta kuuluu valtiolle. Samoin valtiolla on vastuu toimialan virastoista sekä kansallisten taide- ja kulttuurilaitosten (Suomen Kansallisooppera ja baletti, Kansallisgalleria ja Kansallisteatteri) rahoituksesta ja ohjauksesta. Alueilla toimivien kulttuuri- ja taidelaitosten toimintaa, kuten myös yleisiä kirjastoja ja taiteen perusopetusta, rahoittavat sekä valtio valtiosuusjärjestelmän kautta että kunnat verotuloillaan. Muutoinkin edellytysten luominen kulttuuritoimintaan kuuluu eri tavoin sekä valtion että kunnan tehtäviin. Taiteilijat ja taide-, kulttuuri- ja muut järjestöt, erilaiset taiteen välittäjäorganisaatiot ja myös organisoitumattomat toimijat harjoittavat käytännön kulttuuritoimintaa. Useat yksityiset säätiöt ja yritykset tukevat kulttuuria ja taidetta. (HE 195/2018 vp: Yleisperustelut, Johdanto.)

Kuntien asukasmäärä ja väestörakenne ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat kulttuuritoiminnan ja -palveluiden järjestämiseen. Väestön ikääntyminen lisää kulttuuripalveluiden kysyntää sekä julkiselta, kolmannelta että yksityiseltä sektorilta. Tämä koskee sekä niitä, jotka voivat kuntonsa puolesta

käyttää kaikille tarkoitettuja palveluja että niitä, joille palvelut tuotetaan esimerkiksi hoitolaitoksiin. Lasten ja nuorten tasa-arvoisiin harrastusmahdollisuuksiin on tarpeen kiinnittää huomiota. Ihmisten lisääntyvä liikkuminen ja asuminen useammalla paikkakunnalla tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vapaa-ajan asukkaat voivat olla kunnalle sekä kulttuuripalveluiden käyttäjiä että lisäresurssi kulttuuri- ja tapahtumapalveluiden toteuttamisessa. Maahanmuuttajien ja eri kieliryhmiin kuuluvien määrän lisääntyminen tuo mukanaan tarpeen tarkastella palvelujen järjestämisen tapoja ja sisältöjä uudella tavalla. (HE 195/2018 vp: Yleisperustelut, Nykytila.)

Määritelmiä

Kulttuuri

Usein kulttuuri-termillä on viitattu ainoastaan korkeatasoisiin, merkittäviin henkisiin saavutuksiin, kuten taiteeseen: taustalla on ajatus siitä, että kulttuuri tarkoittaa yhteisön parhaita aikaansaannoksia. Kulttuurin käsite on kuitenkin paljon tätä laajempi, ja viittaa jonkin yhteisön elämäntapaan ja maailmankuvaan, esimerkiksi nuorisokulttuuriin tai keskustelukulttuuriin. (Tieteen termipankki 2020.)

Kunnan kulttuuritoiminta

Hallituksen esityksen (HE 195/2018 vp: Lakiehdotus, 1 § Soveltamisala) mukaan kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä. Kunnan kulttuuritoiminta käsittää yleisen ja muun kulttuuritoiminnan lisäksi muun muassa museo- ja näyttelytoiminnan, teatteri-, tanssi- ja sirkustoiminnan sekä musiikkitoiminnan. Kulttuuritoiminnan palveluvalikoima vaihtelee kuntien välillä. Kunnat voivat järjestää ja organisoida kulttuuritoimintaa kunnassa parhaaksi katsomallaan tavalla. (HE 195/2018 vp: 2.3 Nykytilan arviointi.)

Kulttuurimatkailu

”Kulttuurimatkailussa tuotetaan alueellisia ja paikallisia kulttuurin voimavaroja arvostaen matkailutuotteita ja -palveluja paikallisille ja alueen ulkopuolisille ihmisille liiketoiminnallisin perustein. Tavoitteena on luoda elämyksiä ja mahdollisuus tutustua näihin kulttuuriin voimavaroihin, oppia niistä tai osallistua niihin. Näin vahvistetaan ihmisten identiteetin rakentumista, sekä oman että muiden kulttuurien ymmärrystä ja arvostusta.”

Kulttuurimatkailun voimavaroja ovat kaikki ihmisen aikaansaama ja muokkaama; historia, kulttuurimaisemat, rakennettu ympäristö, arkeologiset kohteet, museot, esittävä taide, visuaalinen taide, design, tapahtumat, käsityö, kieli, maut, perinteet, tavat, arvot, aatteet, elämäntyyli, uskonto, luonteenpiirteet sekä saavutukset tieteessä, teknologiassa ja elinkeinoissa. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006: 91.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan tavoitteet

Opetus- ja kulttuuriministeriön (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020) kulttuuripolitiikan strategia ulottuu vuoteen 2025. Valtion strategiset tavoitealueet ja tavoitteet ovat:

- **Luova työ ja tuotanto**

Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset ovat parantuneet ja tuotannon ja jakelun muodot monipuolistuneet.

- **Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin**

Osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet.

- **Kulttuurin perusta ja jatkuvuus**

Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Loviisan kaupungin kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämishjelman visio

Vision on herätettävä kiinnostusta ja innostettava jatkopohdintaan ja tulkintaan. Se ei ole mustavalkoinen. Vision on hyvä olla luonteva ja aito. Visiota on voitava kuvata eri tavoin, eikä sen tarvitse miellyttää kaikkia.

Wikipedian (2015) mukaan visiota voidaan arkikielellä kutsua myös unelmaksi. Visio on arkijohtamisen peruskivi. Sen avulla pyritään luomaan kuva tulevaisuudesta, joka vetoaa sekä ajatteluun että tunteisiin. Visio on jotakin, jonka yksilö haluaa saavuttaa ja joka innostaa häntä.

Loviisan kaupungin kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämishjelman visio huomioi kaupungin historian, mutta viittaa myös uuteen elämys- ja kulttuuritarjonnan rikkaudellaan:

Historiallinen Loviisa hurmaa elämyksillä ja kulttuuritarjonnallaan.

Toimenpiteet vision saavuttamiseksi

Loviisan historiasta ammennetaan kotiseutuylpeyttä ja paikallisidentiteettiä

- Loviisassa pidetään yllä perinteitä ja nostetaan niitä esille tapahtumissa.
- Rakennetun kulttuuriympäristön osalta tuodaan näkyvästi esille, että uusi ja kehittyvä elää rinta rinnan arvokkaan rakennusperinnön kanssa.
- Loviisassa jokainen voi käyttää omaa kieltään. Loviisalaisuus tarkoittaa muun muassa kielten luontevaa ja luovaa sekoittumista. Kaikessa toiminnassa korostetaan sitä, että jokainen pärjää omalla kielellään.

Jokainen on osa loviisalaisuutta

- Levitetään tietoisuutta lähiympäristöstä ja -kulttuurista jo varhaiskasvatuksesta lähtien, jotta kuntalaiset voivat toimia Loviisan käyntikorttina siten, että jokainen voi nimetä vähintään yhden Loviisaa tunnetuksi tekevän ominaisuuden, teon, teoksen, tuotteen tai asian.
- Kaupunki luo ja tarjoaa mahdollisuuksia, jotta loviisalaisuus mielletään avoimeksi, ystävälliseksi ja innostavaksi tekemiseksi.
- Kerrotaan Loviisasta myönteisiä tarinoita.
- Osallisuutta ja kulttuurikasvatusta hyödynnetään eri tavoin.

Loviisaa tehdään tunnetuksi

- Kulttuuria ja matkailua lähennetään tuotteistamalla yksittäisistä tapahtumista erottuva yhtenäinen kokonaisuus.
- Loviisalaisten vaikuttajien, julkisuuden henkilöiden ja mielenkiintoisten tarinoiden sekä paikkojen osuutta ja merkitystä hyödynnetään uskottavasti.

Kulttuuri edistää loviisalaisen hyvinvointia

- Kulttuurin avulla mahdollistetaan erilaisia elämyksiä.
- Taiteen harrastajille ja ammattilaisille tarjotaan toimintaedellytyksiä.
- Edistetään taiteen ja taitoaineiden harrastajien näkymistä ulospäin.
- Panostetaan laadukkaaseen taide- ja taitoaineiden kasvatukseen.
- Laajempaa yhteenkuuluvuutta edistetään yhdistämällä kulttuuri (mukaan lukien taide) osaksi kaupunkilaisten kokemaa arkea. Arjen kulttuuria tehdään näkyväksi. Näin lisätään yhteisöllisyyden ja myönteisen sosiaalisen ilmapiirin kokemusta.

Lähteet:

Finlex. 2019. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Hallituksen esitys HE 195/2018 vp. 2018.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_195+2018.aspx

Kauppa- ja teollisuusministeriö. 2006. Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & toimenpideohjelma vuosille 2007–2013. KTM Julkaisuja 21/2006.

Kuntaliitto. 2019. Taide ja kulttuuri: Kuntien kulttuuritoiminta.

<https://www.kuntaliitto.fi/opetus-ja-kulttuuri/kunnan-kulttuuritoiminta/kuntien-kulttuuritoiminta>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Kulttuuripolitiikan linjaukset ja kehittäminen.

<https://minedu.fi/kulttuuri/linjaukset>

Tieteen termipankki. 2020. Kirjallisuudentutkimus: kulttuuri.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:kulttuuri>

Wikipedia. 2015. Visio.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Visio>